

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלה התלויה בקפיצת הדרך

ויפגע במקום (כח יא)

למלה ויפגע יש שתי משמעויות: האחת - פגישת שנים הצועדים זה כנגד זה, והשנייה - תפלה. בפסוק שלפנינו מתפרשת תבה זו בשתי המשמעויות כאחת: יעקב פגש בהר המורה שקפץ ונבא לקראתו, ובכך שהתפלל שם, תוך לדורות את תפלת ערבית (רש"י הל"ז צא ב ד"ה ויפגע).

מדברי רבי יעקב ריישר בעל 'שבות יעקב' עולה כי שני הפרושים תלויים זה בזה, שכן אלמלא קפץ הר המורה לקראת יעקב, לא יכול היה הוא להתפלל ולתקן את תפלת ערבית. שכן במקרא (ערוך סה א) מבאר שבימי השמונים הבא מן הדרך לא היה יכול להתפלל שלושה ימים לאחריה, שמתוך שדעתו טרודה מטרם הדרך לא יכול היה לכוון. אך כיון שקפצה הדרך ליעקב, היתה דעתו מישבת עליו ויכול היה להתפלל מיד ובכך לתקן את תפלת ערבית.

עיון יעקב ערובין סה א

יעקב תלה בזכות המקום

והנה ה' נצב עליו... וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח יג: טו)

רבי צבי הירש מליסקא הסביר פסוק זה על פי פרוש הצ"ח למאמר חכמים (ברכות ו א): "כל הקובע מקום לתפלתו - אלמי אברהם בעזרו. וכשמת, אומרים לו: אי ענו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו": המקפיד לקבע מקום לתפלתו מראה כי בשל רב ענותנותו אינו חש שתפלתו ראויה להתקבל מאלה, מבלי שחסיני לו קדשת המקום הנובעת מכך שהתפללו בו בקביעות, על כן ראוי לכנותו ענו".

סוד זה נרמז בפסוקים שלפנינו: אף שהקדוש ברוך הוא נגלה ליעקב בזכות עצמו, כפתוב: "והנה ה' נצב עליו", תלה זאת יעקב בזכות המקום שעמד בו, באמרו: "אכן יש ה' במקום הזה", שכן לרב ענותנותו: "ואנכי - שהתגלות ארעה בזכותו, לא ידעתי" - לא עלה על דעתו כלל.

צ"ח' ברכות ו א; ר"ב א"ר תבואה

לבן בן נחור - האמנם!?

"ויאמר להם היצעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו" (כט ה) מפסוק זה הביא רבי ישראל איסרלן בעל 'תרומת הדשן' ראה לדברי רבי יהודה החסיד שבעת שקוראים לתורה אדם שאביו רשע גמור, יש לקרוא בשם אבי אביו (וכן פסק בשו"ע א"ח קל"א). אף כאן, כיון שאבי לבן היה בתואל הרשע, הזכירו יעקב בשם סבו - "לבן בן נחור".

ספר חסידים תשא; תרומת הדשן' כא

תפלתו של רבי מאיר

"לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו" (כט ו)

היה רבי מאיר מפרמישלן נושא תפלתו ומבקש:

אמן - שער השמים

"ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים" (כח ז)

כתב רבי נתן נטע שפירא כי בתבות "וזה שער השמים" התייחס יעקב למצות עניית אמן הפותחת שערם כפתוב (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמו אמינים". את סוד אמן מסר יעקב לבנו יוסף אשר נולד לו בהיותו בן צ"א שנים [פגימטריה של אמן]. רמז לכך מצינו בפסוק (בראשית לו א): "וישראל אהב את יוסף מפל בניו כי בן זקנים הוא לו" - "בן זקנים הוא" - סופי תבות אמן.

מגלה עמקות סוף פר' וישיב

אמן מפי שנים

"יעקב הלך לדרפו ויפגעו בו מלאכי אלקים" (לב ב)

כתב הרמ"ע מפאנו כי בתבות: 'מלאך הא-להים' הן בגימטריה אמן אמן, בגימטריה של 'יעקב'. ולכתחלה ישתדל האדם לברך בפני שני רעים-מקשיבים שיענו אחריו אמן.

שערה מאמרות' לרמ"ע מפאנו מאמר חקור דין ב טו (דברי הובא במחצית השקל א"ח ו ט)

הנהגה זו כבר הזכרה באתר הקדוש בפרשתנו (ד פס א), שם סמכו לכך את לשון הפסוק (דברים לב א): "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו"; "כי שם ה' אקרא" - בברכה, "הבו גדל" - לשון רבים - "לאלקינו", ללמד ששנים צריכים לענות אמן אחר המברך (ראה רש"י ברכות כא א ד"ה כ).

על פי זאת, מבאר המגיד מבראד רבי משה אוסטרר, את שאמרו חכמים (בי"ק ל א): "האי מאן דבעי למהוי חסידא [אדם הרוצה להיות חסיד]... לקיים מילי דברכות". ולכאורה הקפדה על 'ברכות הנהגין' אינה הנהגה של לפני משורת הדין, שאמורה לזכות את המקפיד בתאר 'חסיד', אלא שפגות הגמרא: 'לקיים מילי דברכות' הינו שיקפיד ששני אנשים יענו אמן אחר ברכותיו, כדברי האור. הנהגה כזו היא הנהגה של לפני משורת הדין ומזכה את המדקדק בה בתאר 'חסיד'. לזאת אף כון דוד המלך באומרו (תהלים לא כז): "אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נצור ה' ומשלם..." - מי נמנה על 'חסידיו' זה שאמונים נצור - ששומר ומקפיד שאחרי כל ברכה שמוציא מפיו יענו שני אנשים אמן. ואולם אף על פי שאחרים הם שעונים אמן והוא רק מברך, נצור ה' ומשלם שכר ענייתם גם למברך.

הגרא"צ מרמוזשטיין ראש כולל מקור ברוך' מוסיה, שבאור זה אף נרמז בדברי הגמרא, שכן 'מילי' (עם הכולל) בגימטריה 'אמן'.

דרש משה' תהלים לא כד

רבנו של עולם, אף אם חלילה: "לא עת האסף המקנה" - טרם הגיע זמן הגאולה, אנא, לכל הפחות: "השקו הצאן ולכו רעו" - העגם פרוסה ברוח לצאן קדשו, לישראל, בעת גלותם.

מרנגייתא דרבי מאיר

אין דבר העומד בפני התפלה

"ויעני לאה רכות" (כט ז)

פרשו חכמים (ב"ב קכג א, הובא ברש"י) ששמעה לאה שהיו הכל אומרים: "שני בני יש לה לרבה ושתי בנות יש לו ללכו; גדולה [לאה] לגדול [עשו], וקטנה [רחל] לקטן [יעקב]". כיון ששמעה כך, היתה בוכה ומתפללת כל העת שלא תפל לידי עשו, ומרב דמעות ששפכה נעשו עיניה רכות.

הוסיף וכתב האלשיך הקדוש:

מלבד סדר הגילאים, היו סבות נוספות לכך שיעקב יבחר ברחל על פני לאה אחותה, כמפרט בפסוקים בפרשתנו. אף על פי כן, בכת תפלתה הצליחה לאה לגבר על רצונו ועל השתדלותו של יעקב, וזכתה להעמיד מפגו ששה שבטים מישראל. לסיים האלשיך: "היו אומר כי אין כאלקינו לכל אשר יקראוהו בגאמת, וטוב טוב אשר יעורנו הוא יתברך מכל משכמי קום, בכל כחות שבעולם".

תורת משה'

מפני מה הקדימה לאה להפקד?

"וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה" (כט לא)

לאה היתה עקרה כרחל (ב"ר עא א). מפני מה זכתה להפקד במהרה, בשונה מאחותה שגאלצה להמתין זמן רב?

פרש רבי לוי יצחק מברדיטשוב:

סבת עקרותה של האמהות היתה מפני שהתאנה הקדוש ברוך הוא לתפלתן (במטו טו א). אף לאה שמשחר טל לידותה היתה מרובה להתפלל שלא תפל בחלקו של עשו (רש"י לעיל פס יז), לא היתה זקוקה לעקריות כדי שתתפלל. וזהו שאמר הפתוב: "וירא ה' כי שנואה לאה" - "שנואים מעשי עשו בעיניו" (פנחוא וצא ז), ועל כן התפללה רבות שלא תפל בחלקו, לכך: "ויפתח את רחמה". ואולם: "ורחל עקרה", לפי שהתאנה הקדוש ברוך הוא לתפלתה.

באפן נוסף באר רבי צבי שרגא גרוסברד:

לאה שהיתה בגדר 'שנואה' לא שמה מבטחה באדם כלל, וכיון שהשליכה ידה על ה' בלבד נפקדה במהרה. אך רחל לעומתה שמה מבטחה אף ביעקב, "כי חשבה כי באהבתו אותה יתענה יעקב וילבש שק ואפר ויתפלל עד שהיו לה בנים שלא תמות בצערה" (רמב"ז הלכו ל א). לפיכך, כל זמן שלא הפגימה שעליה להשליך את כל ידה על ה' ולא לסמוך על תפלת אחרים, לא נפקדה.

קדשת לוי: דעת שרגא

ברכות השחר
בחרותא -
פותרים
שוערי ברכה.

כך כותב המקביל האלקי רבי צבי הירש קאיידנבור בספרו 'קב הישר' (פרק צו) על כחה המפלא של עניית אמן לפתיחת שיערי ברכה: "הקדוש ברוך הוא, ברב רחמיו וחסדיו משגיח ומביט להאיר ולהשפיע שפע קדשה מפרום, רוח חכמה ובינה... על ידי עניית אמן בכונה. כי כל העונה אמן בכונה וממהר לרוץ לבית הכנסת בשביל עניית אמן - זוכה לאלו ההשפעות".

